
УСТОЙЧИВО ФИНАНСИРАНЕ – РИСКОВЕ И ОТЧЕТНОСТ В БАНКОВИЯ СЕКТОР

докт. Боряна Борисова-Роси
Нов Български Университет

Резюме. За прехода към устойчива, неутрална по отношение на въглеродните емисии, кръгова икономика е необходимо осигуряване на прогнозното количество финансови ресурси, както чрез предвиждането на публични финанси, така и чрез увеличението на инвестициите от частния сектор. Финансовото посредничество, по-специално посредничеството на банките играе решаваща роля, като същевременно преходът води до нови рискове, които трябва да бъдат дефинирани и управлявани по подходящ начин, за да бъдат сведени до минимум заплахите за финансовата стабилност. Във връзка с устойчивото финансиране Европейската комисия (ЕК) възприе набор от действия, обобщени в публикуван план и стратегия. Планът за действие цели пренасочване на капиталовите потоци към устойчиво развитие, интегриране на устойчивото развитие в управлението на риска, насърчаване на прозрачността и дългосрочната ориентираност. В този контекст усилията на ЕК са насочени към десет взаимосвързани области с градивни елементи таксономията, оповестяването и други инструменти като референтните показатели и стандарти. Тези законодателни актове са отправна точка за категоризация на банковите продукти и експозиции, както и дейностите на кредитополучателите в банките. Освен това те допринасят за създаването на единна отчетност, като база за оценка и управление на риска от прехода във връзка с изменението на климата, част от по-широкото понятие за екологичните, социалните и управленските (ESU) рискове. Съгласно новоизградената европейска регулаторна рамка за оповестяване на устойчивостта, кредитните институции следва да отговорят на множество отчетни изисквания. Банките трябва да разполагат с подходяща структура и процес за корпоративно управление и управление на риска, за да идентифицират, измерват, редуцират и докладват рисковете. Компетентните надзорни органи са ангажирани с контрол и анализ на тази информация за целите на финансовата стабилност. Това поставя банките и надзорните органи пред предизвикателствата, свързани с бъдещото коректно отчитане и измерване на ЕСУ рисковете, предвид липсата на достатъчно и достоверна информация.

Ключови думи: устойчивост; ЕСУ рискове; оповестяване; банки
JEL: G21; G32

Въведение

Устойчивото развитие и зеленият преход към нисковъглеродна икономика, с поставените цели за намаляване на емисиите на парникови газове с 55% до 2030 г. и неутралност до 2050 г. са общовалидни теми, които засягат всички икономически агенти – потребители, спестители, производители и инвеститори. Финансовата система играе ключова роля в адаптирането на обществените политики, предвид ролята на банките¹ като основни посредници в икономиките на съвременното общество. За разлика от традиционния линеен икономически модел, базиран на „вземи и/или направи, консумирай и хвърли“, кръговата икономика² се основава на „най-дълго споделяне, повторна употреба, заемане и повторно използване, поправка и рециклиране, в (почти) затворен цикъл“, с максимално удължен жизнен цикъл на продуктите. Преминването към кръгова икономика може да предостави възможности, но съществуват множество предизвикателства както за домакинствата и предприятията, така и за кредитните институции.

Очаква се от банковата система, която премина процес на реформи, осмисляйки поуците от финансовата криза през 2008 г. - 2009 г., да допринесе за изграждането на екологосъобразна икономика, ориентирана към устойчиво развитие и финансиране. Още повече, че Европейската комисия (ЕК) счита, че пренасочването на частния капитал към повече инвестиции, свързани с устойчивото развитие, изисква промяна и в начина на действие на финансовата система. В този контекст ЕК възприе набор от действия, обобщени в публикуван план и стратегия³. В плана за действие на Комисията се очаква финансовият сектор да изпълнява основна роля за постигане на целите за устойчиво развитие. С плана се цели пренасочване на капиталовите потоци към икономика, ориентирана към устойчиво развитие, включване на устойчивото развитие в управлението на риска, насърчаване на прозрачността и дългосрочната ориентираност. Като първоначален етап се въведоха Европейска таксономия, стандарти и показатели, които да послужат като основа за последващите законодателни актове, свързани с публичното оповестяване, а отгук и за адекватното оценяване и управление на рисковете.

Пътят към по-устойчиво развитие е избран от множество държави от цял свят чрез подписването на Парижкото споразумение относно изменението на климата и Програмата на ООН до 2030 г. за устойчиво развитие. В програмата са залегнали трите измерения/фактори на устойчивостта – икономическо, социално и екологично. Въздействието на тези фактори върху дейностите на институциите/предприятията и обратното – влиянието на дейностите върху тях (т.н. принцип на двойна същественост) водят до рискове, обект на анализ, оценка и управление. За тази цел са необходими информация

¹ Банка или кредитна институция, съгласно член 4, параграф. 1, точка 27 от Регламент 575/2013 на Европейския парламент и на Съвета за пруденциалните изисквания за кредитните институции (РКИ)

² Определение, съгласно чл. 2, точка 9 на Регламент (ЕС) 2020/852 на Европейския Парламент и на Съвета

³ https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9f5e7e95-df06-11eb-895a-01aa75ed71a1.0006.02/DOC_1&format=PDF

и данни, които да послужат на банките и надзорните органи от една страна и на инвеститорите и другите заинтересовани страни от друга, за да се запознаят със състоянието на съответното предприятие предвид новите рискове.

Рискове от екологичен, социален и управленски характер

Най-общо риск за устойчивостта¹ означава събитие или условие от екологично, социално или управленско естество, което, ако настъпи, може да причини действително или потенциално съществено отрицателно въздействие върху стойността на дадена инвестиция, експозиция или друг финансов инструмент, както и друг вид актив. Това са рискове, които могат да засегнат предприятия (юридическите лица) и физически лица, поради което тяхното въздействие зависи от дейностите, характеристиките и спецификите на икономическите агенти.

Трите измерения на устойчивото развитие са екологичните, социалните и управленските фактори или рискове. Те представляват рамка за анализ на предприятие от гледна точка на устойчивото развитие, като се изследва нивото на въздействието на предприятията върху околната среда, върху служителите и обществото, както и управленските му политики по отношение на справедливи заплати, равнопоставеността между половете и расите, преодоляването на дискриминацията. В същото време следва да бъде обърнато внимание и на обратното въздействие (т.н. двойна същественост - екологична и социална същественост, която може да възникне от въздействието на икономическите и финансови дейности на предприятията върху климата, чието изменение може от своя страна да доведе до финансова същественост, в случай че въздействието му повлияе на стойността (възвръщаемостта) на дейностите на предприятието.

За банките екологичен, социален или управленски (ESU) риск означава рискът от загуба поради отрицателните финансови последици за институцията от настоящото или бъдещото въздействие на ESU фактори върху нейните контрагенти или инвестирани активи. От своя страна екологичният риск се разделя на физически риск и риск, свързан с прехода. Физическият риск представлява потенциална загуба, свързана с финансовото въздействие на промените в климата, например по-чести екстремни метеорологични явления или постепенни изменения на климата, както и влошаване на състоянието на околната среда (като напр. замърсяване на въздуха, водите и земята, воден недостиг, обедняване на биоразнообразието и обезлесяване). Рискът, свързан с прехода се отнася до потенциални финансовите загуби, които дадена институция може да претърпи, пряко или непряко, от процеса на приспособяване към по-нисковъглеродна и по-екологично устойчива икономика (декарбонизация на пазара). Той може да бъде породен например от сравнително внезапно приемане на политики по отношение на климата и

¹ Определение съгласно Регламент (ЕС) 2019/2088 на Европейския парламент и на Съвета от 27 ноември 2019 година относно оповестяването на информация във връзка с устойчивостта в сектора на финансовите услуги

околната среда или регулаторни промени, технологични иновации или промяна в пазарните нагласи и предпочитания.

Рамка за оповестяване/отчитане във връзка с устойчивостта¹

В основата на европейската регулаторна рамка за оповестяване на устойчивостта е Регламент (ЕС) 2020/852 на Европейския парламент и на Съвета от 18 юни 2020 г. за създаване на рамка за улесняване на устойчивите инвестиции (наричан Регламент за таксономията), който установява техническите критерии за проверка с цел определяне на условията, при които дадена икономическа дейност се квалифицира като допринасяща съществено за смекчаването на изменението на климата или за адаптирането към изменението на климата, и с цел определяне дали тази икономическа дейност не нанася значителни вреди във връзка с постигането на някоя от другите екологични цели. С Регламента за таксономията се подпомагат инвеститорите и другите заинтересовани лица да разпознаят определена икономическа дейност като екологично устойчива, като изричната му цел е пренасочване на капиталови потоци към устойчиви инвестиции.

За да се приеме една дейност за екологично устойчива, следва да допринася съществено на поне една от изброените шест цели и да не наврежда значително на никоя от другите пет екологични цели:

1. смекчаване/редуциране на последиците от изменението на климата;
2. адаптиране към изменението на климата;
3. устойчиво използване и опазване на водните и морските ресурси;
4. преход към кръгова икономика, предотвратяване образуването на отпадъци и рециклиране на отпадъци;
5. предотвратяване и контрол на замърсяването;
6. опазване и възстановяване на биологичното разнообразие и екосистемите.

Дейностите, които допринасят за смекчаване на изменението на климата са най-общо:

- Нисковъглеродни дейности – съвместимост с целта за нулеви нетни въглеродни емисии до 2050 г.: транспорт с нулеви емисии, производство на електроенергия с почти нулеви въглеродни емисии, залесяване;
- Дейности, свързани с прехода – допринасящи за постигането на нулеви нетни емисии до 2050 г.: реновиране на сгради, производство на електроенергия < 100 g CO₂/kWh; автомобили < 50 g CO₂/km;
- Подпомагащи дейности – спомагащи за постигането на нисковъглеродни резултати или за значително намаляване на емисиите: производство на вятърни турбини, научно-технически дейности за смекчаване на последиците от изменението на климата.

Регламентът за таксономията подлежи на текущо преразглеждане и изменение чрез приемането на делегирани актове предвид научното и технологичното развитие или поради прецизиране критериите на таксономията

¹ За целите на доклада се разглежда актуалната одобрена Европейска рамка за отчитане и оповестяване (не се взима предвид проекта Директивата за надлежната проверка на корпоративната устойчивост)

за проверка на екологичната устойчивост. В тази връзка е приет Делегирания акт за климата¹, като с него се въвежда списък с екологично устойчиви дейности и технически критерии за проверка за всяка екологична цел (в сила от 1 януари 2022 г.). Тези критерии обхващат множество икономически сектори и дейности, свързани с веригата на енергийните доставки – от производството на електрическа и топлинна енергия от различни източници, през преносните и разпределителните мрежи до акумулирането, както и използването на термopомпи и производството на биогаз и биогорива. Допълнително разширяване на критериите с цел да се включи и производството на електроенергия с помощта на изкопаеми газови горива и ядрена енергия се осъществява чрез Делегиран регламент (ЕС) 2022/1214², с дата на прилагане 1 януари 2023 г.

Таксономията предоставя квалификация на икономическите дейности, която може да подпомогне категоризацията за целите на управлението на рисковете в банките (например на преходни дейности и спомагащи прехода дейности) и техническите критерии за проверка (напр. по отношение на емисиите на въглероден диоксид и други показатели, свързани с климата). Тя осигурява общ език, който би могъл да улесни усилията на институциите в определянето на целите (при изготвянето на план за действие) както и да подкрепи бизнес възможностите. Очаква се също така таксономията да доведе до последователност, прозрачност и сравнимост, като допринесе и за ограничаване на възможностите за заблуждаващи твърдения за екологосъобразност (greenwashing³). Може да се обобщи, че таксономията представлява ключов инструмент за банките в отчетността, идентифицирането и управлението на ЕСУ рисковете, а отгук и когато определят своята стратегия и план за действие при изграждането на устойчив бизнес модел.

Таксономията подпомага разработването на етикети и стандарти, които се състоят от сертифицирани акредитации/свидетелства, признаващи официално съответствието на определен финансов продукт с дадени таксономии и/или стандарти (например за емитиране на „зелена облигация“, за отпускане на „ипотека за енергийна ефективност“ и т.н.). През юли 2018 г. се създава Техническата експертна група за устойчиво финансиране (ТЕГУФ), която да подпомага Комисията при разработването на минималните стандарти и референтните показатели за климатичния преход на ЕС. В резултат от работата на ТЕГУФ Комисията представи законодателно предложение⁴ за стандарт за европейски екологосъобразни („зелени“) облигации, което ще изисква финансирането на дейности, отговарящи на техническите критерии от таксономията. ЕК работи и по отношение на критериите за финансови продукти

¹ Делегиран Регламент (ЕС) 2021/2139 на Комисията от 4 юни 2021 г.: [EUR-Lex - 32021R2139 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/EN - EUR-Lex (europa.eu))

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:32022R1214>

³ „Greenwashing“, в превод „зелени заблуди“, означава използването на маркетингови техники, за да се представят продуктите, дейностите или политиките на дадена организация като екологосъобразни, когато те не са такива

⁴ https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:e77212e8-df07-11eb-895a-01aa75ed71a1.0020.02/DOC_1&format=PDF

на дребно¹ (екомаркировка), по които тези продукти да се класифицират като устойчиви².

В допълнение към таксономите и етикетите се използват и инвестиционни бенчмаркове (референтни показатели), свързани с екологичните, социалните и управленските фактори, които включват специфични цели, свързани с устойчивостта, и помагат да се оцени и сравни ефективността на устойчивите инвестиции във времето. Референтните показатели се оповестяват публично и се използват за ценообразуването на финансови инструменти и финансови договори или за измерването на резултатите на инвестиционните фондове (Регламент (ЕС) 2016/1011 на Европейския парламент и на Съвета от 8 юни 2016 г.). Известен пример за референтен показател е междубанковият лихвен процент в евро (Euribor), използван за междубанковите лихвени проценти. Бенчмаркове³ се използват също така при изчисляване на цената на петрола, индексите на фондовата борса и размера на ипотечните вноски. Бенчмаркове на ЕС за климата и оповестяването се въвеждат от 30 април 2020 г. с Регламент (ЕС) 2019/2089 и са следните:

- бенчмарк на ЕС за климатичен преход (EU Climate transition benchmark) – портфейлът на бенчмарка следва план за намаляване на въглеродните емисии; и
- бенчмарк на ЕС, съответстващ на Парижкото споразумение⁴ (EU Paris aligned benchmark) - въглеродните емисии са в съответствие с Парижкото споразумение.

Те са допълнени с нови правила, определящи минимални технически изисквания за методологията на климатичните показатели на ЕС (чрез Делегиран регламент (ЕС) 2020/1818 на Комисията от 17 юли 2020 г., в сила от 23 декември 2020 г.). Новите правила повишават нивото на прозрачност и сравнимост на продуктите, разработени от администраторите на бенчмаркове, включително критериите за бенчмаркове, които трябва да бъдат обозначени като бенчмаркове на ЕС за климатичния преход или бенчмаркове на ЕС, съответстващи на Парижкото споразумение и са резултат от публикуваните от ТЕГУФ доклад и наръчник.

Разгледаните документни - таксономията, стандартите, етикетите и референтните показатели са база за създаването на ключови показатели за резултатите от дейността, които да подпомогнат отчитането и оценката на ЕСУ факторите и ЕСУ рисковете, управлението на риска в банките и процеса по банков надзор, извършван от компетентните органи. Оповестяването на референтни показатели и на информация, свързана с ЕСУ рискове, подобрява

¹ https://environment.ec.europa.eu/topics/circular-economy/eu-ecolabel-home_bg

² <https://susproc.jrc.ec.europa.eu/product-bureau/product-groups/432/project-plan>

³ Те са от решаващо значение за ценообразуването при трансграничните сделки, като по този начин способстват за ефективното функциониране на вътрешния пазар за широка гама от финансови инструменти и услуги. Много бенчмаркове, които се използват при определяне стойността на финансови договори, по-специално при ипотечните кредити, са изготвени в една държава членка, а се използват от кредитните институции и потребители в други държави членки.

⁴ <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement>

и познанията на институциите и инвеститорите, както и на други участници на пазара да направят по-информирана оценка на физическите и свързаните с прехода рискове. В този контекст и във връзка с работата на Европейската комисия за насърчаването на прозрачността (една от целите на плана на ЕК), е и поэтапното въвеждане на следните одобрени законодателни промени по отношение на годишното отчитане/оповестяване на устойчивостта от предприятията:

1. Делегиран Регламент (ЕС) 2021/2178 на Комисията от 6 юли 2021 година за допълнение на Регламента за таксономията чрез определяне съдържанието и представянето на информацията, която трябва да бъде оповестявана от предприятията, обхванати от чл. 19а или чл. 29а от Директива 2013/34/ЕС, по отношение на екологично устойчивите икономически дейности, и чрез определяне на методиката за изпълнение на това задължение за оповестяване;
2. Регламент 2022/1288¹ (SFDR) от 6 април 2022 г. за допълване на Регламент (ЕС) 2019/2088 относно оповестяването на информация за финансирането за устойчиво развитие в сектора на финансовите услуги – новият регламент представлява съвместен стандарт на трите европейски надзорни органа², който съдържа подробни таблици за оповестяване;
3. Директива (ЕС) 2022/2464³ (CSRD) от 14 декември 2022 г. за изменение на Директивата за отчитане на нефинансовата информация (Директива 2014/95/ЕС -NFRD), с която се разширява обхвата на отчитащите се предприятия с включването на всички големи предприятия и на малките и средни предприятия, и се допълват издадените през 2019 г. незадължителни Насоки за оповестяване на информацията, свързана с климатичните рискове, включително оповестяване на ключови показатели за резултатите от дейността – „key performance indicators“⁴.

Таблица: Обобщение на изискванията за оповестяване/отчитане от банките

	(1)	(2)	(3)	(4)
Нормативен акт	Делегиран Регламент (ЕС) 2021/2178 за допълнение на Регламента за таксономията	Регламент (Е(С) 2022/1288 (SFDR) за допълнение на Регламента за оповестяване на устойчивото финансиране	Директива (ЕС) 2022/2464 (CSRD) за изменение на Директивата за отчитането на нефинансовата информация (NFRD), изм. във връзка с	Регламент за оповестяване на екологичните, социалните и управленските рискове ((ЕС) 2022/2453)

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022R1288>

² Европейския банков орган, Европейския орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване и Европейския орган за ценни книжа и пазари

³ [L 2022322BG.01001501.xml \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022L0001)

⁴ Съобщение на Комисията — Насоки относно оповестяването на нефинансова информация: Допълнение относно оповестяването на свързана с климата информация (europa.eu)

			устойчивото отчитане	
Обхват	Големи предприятия и МСП от обществен интерес (чл. 19а и чл. 29а от CSRD)	Участниците на финансовите пазари, предлагащи инвестиционни продукти и финансови консултации	Големи предприятия и МСП от обществен интерес (чл. 19а и 29а)	Големите кредитни институции, емитирали акции, допустими на борсов пазар
Оповестяване	1- Размер на оборот, капиталови и оперативни разходи (CAPEX и OPEX) от продукти и дейности, свързани с таксономията и друга качествена информация	Оповестяване на инвестиционни решения, продукти за устойчиво финансиране и отчитане на основните неблагоприятни въздействия	Пет области на оповестяване: бизнес модел; устойчиви план за действие и политики, включително извършените процеси на надлежна проверка; резултат от тези политики; рискове и управление на рисковете; както и показатели за резултата от дейността (КПР)	Образци с качествена и количествена информация, като за социалния и управленския риск информацията е само качествена
	2- Ключови показатели за резултатите (КПР) от дейността, и качествена информация		Оповестяване на база на отчетни стандарти, вкл. изискване за одитирането им	
Приложим от (финансова година, която подлежи на оповестяване):	1.01.2022 г.- поетапно оповестяване от: нефин. предприятия за 1.01.2022-31.12.2022 само по т.1 и от 1.01.2023 по т.2 финансови	01.01.2023 г.	01.01.2024 съгласно CSRD с разширен обхват, като оповестяването е поетапно предвид големината на предприятието и предвид превишаване на два от праговете	Годишно и полугодишно 01.01. 2022 г., с първа финансова 2022 година, като за някои елементи, оповестяването започва от 31.12.2023 г.

	предприятия за 1.01.2022- 31.12.2023 само по т.1 и от 1.01.2024 по т.2		за брой персонал, за размер на оборота и за размер на балансовите активи 1.01.2022 г.- 31.12.2023 г оповестяването е съгласно NDFR само големите предприятия от обществен интерес	
--	---	--	--	--

В допълнение на разгледаните нормативни актове и като основен документ предназначен само за кредитните институции, на 30 ноември 2022 г., е приет Регламентът за оповестяване на ЕСУ рисковете (Регламент (ЕС) 2022/2453¹) като част от оповестяването по Стълб 3 в пруденциалната нормативна уредба. Той е изготвен в резултата от активната дейност на Европейския банков орган за уеднаквяване, стандартизиране и оповестяване на информацията относно рисковете от екологичен, социален и управленски характер от страна на големите кредитни институции (дефинирани в чл. 4, параграф 1, точка 146 на Регламента за капиталовите изисквания² (РКИ)), които са емитирали ценни книжа, допуснати до търговия на регулиран пазар (чл. 449а от РКИ). С тези стандарти се определят подробно съдържанието и начина на представяне на информацията във връзка с принципа за ненанасяне на значителни вреди и се определя съдържанието, методиките и представянето на информацията във връзка с показателите за устойчивост и неблагоприятните въздействия върху устойчивостта, както и съдържанието и представянето на информацията във връзка с рекламирането на екологични или социални характеристики и целите за устойчиви инвестиции в предоговорни документи, уебсайтове и периодични доклади, а именно:

1. стандартизирани отчетни образци и инструкции, включително количествена информация по отношение на повишен риск, свързан с прехода или физически риск, поради изменение на климата, в резултат от сектора или географското разположение на експозициите, енергийните характеристики на обезпеченията (обхват 1, 2 и 3) или въглероден интензитет на контрагентите;
2. отчетен образец, даващ информация за нивото на съгласуваност на дейността на банката квалификацията на дейностите от Регламента за таксономията, информация за отношението на екосъобразни активи

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022R2453&from=EN>

² [EUR-Lex - 02013R0575-20220708 - BG - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

(ОЕА¹). Отношенията показват каква част от експозициите на институциите допринасят за целите на смекчаването на климатичните промени и адаптацията.

Тези нормативни документи формират европейската регулаторна рамка за публично отчитане/оповестяване на устойчивостта (рисковете с ЕСУ характер) от банковия сектор. Целта на правната рамка е да се създаде последователен и съгласуван поток от информация за устойчивостта по цялата верига на създаването на финансова стойност. По този начин и банките ще разполагат с информация за рисковете с екологичен, социален и управленски характер, на които са изложени техните клиенти. Качеството на данните и обобщаването им в унифицирана система от данни е ключово за анализите на текущото състояние и за оценката и управлението на рисковете в банките.

Изводи и анализ на оповестяването от българските банки

Кредитните институции са изправени пред набор от предизвикателства, свързани с прехода към кръгова икономика. Едно от предизвикателствата е прилагането на специфичните изисквания в разгледаните нормативни актове за оповестяване. Оповестяването на кредитните институции е сравнително сложно и всеобхватно спрямо това на останалите предприятия от финансовия сектор. Това произтича от дейностите на банките, в качеството им на посредник, поради която те следва да оповестят, както своето въздействие върху ЕСУ факторите (и обратното), така и това на техните клиенти/контрагенти/кредитополучатели. Това прави банките зависими от данните, получени от техните клиенти. Трудностите по отношение на набавянето на данните, например за въглеродните емисии на клиенти и за енергийната ефективност на приети ипотeki (обезпечения) могат да компрометират обобщените данни и да намалят тяхната ефективност. В допълнение клиентите/кредитополучателите, които не са обхванати от Директива (ЕС) 2022/2464 (CSRD) – малките и средните предприятия, които нямат емитирани ценни книжа допуснати до търговия на регулиран пазар не са задължени да публикуват информация (годишно оповестяване на устойчивостта), което ще затрудни банките в осигуряването ѝ. Информация ще липсва и за микропредприятията, тъй като те са изключени от обхвата. Изглежда, че постигането на унифицирани данни с добро качество ще бъде дълъг етап и до определена степен ще зависи от усилията на кредитните институции да набавят тази информация или да използват проксита (заместващи данни) с цел всеобхватна оценка на рисковете. В същото време отчетността и оповестяването е изключително важно, тъй като данните са основа за анализ на предприятията от гледна точка на устойчивото развитие – изследването на въздействието на предприятието върху околната среда и обратното, чрез оценка на ЕСУ рисковете.

¹ [Green asset ratio - отношение на съобразени с таксономията активи, което показва дела на активите финансиращи и инвестирани в съобразени с таксономията икономически дейности, от общата стойност на обхванатите активи съгласно Делегиран Регламент \(ЕС\) 2021/2178 за допълнение на таксономията](#)

С измененията в Регламента за таксономията (колона (1)) се въвеждат ангажименти за поетапно отчитане, свързано с устойчивостта от нефинансовите и финансовите предприятия. Данните, които банките следва да оповестят като първи отчетни данни в срок до 30 юни 2023 се отнасят до:

- дела на експозициите по недопустими за таксономията и допустими за таксономията икономически дейности от общата стойност на активите си;
- дела на експозициите към централни правителства, централни банки и наднационални емитенти, и деривати от общата стойност на активите си;
- дела на експозициите към предприятия, които не са задължени да публикуват нефинансова информация от общата стойност на активите си;
- качествена информация по приложение XI;
- дела на търговския си портфейл и междубанковите си заеми при поискване от общата стойност на активите си.

Докладването на основната информация, съдържаща ключови показатели за резултатите (Приложение VI и XI) започва през 2024 с данни за финансовата 2023 г. Предвидено е нефинансовите институции да започнат да оповестяват една година по-рано, като по този начин банките ще ползват впоследствие данните от годишното оповестяване на устойчивото развитие на техните клиенти. Извън обхвата на таксономията, съответстващ на обхвата на чл. 19а и чл. 29а на Директива (ЕС) 2022/2464 (CSRD) са малките и средни предприятия, които нямат емитирани ценни книжа, допуснати до търговия на регулиран пазар, което изключва и банките с персонал под 250 служители.

Съгласно Регламента за оповестяване на устойчиво финансиране (колона (2)) задължението за докладване от банките е по отношение на дейността свързана с инвестиции и управление на портфейли, като влиза в сила на 01.01.2023 г., с първо оповестяване през 2024 г. на данните за финансовата 2023 година. Единствено по отношение на „Декларацията за основните неблагоприятни въздействия на инвестиционните решения върху факторите на устойчивост“ оповестяването е до 30 юни 2023 г. за финансовата 2022 година.

По-голямата част от банките в България следва да се съобразят със разпоредбите на Директивата за оповестяване на нефинансовата информация (колона (3) на таблицата), след транспонирането ѝ в българското законодателство, за което на държавите членки е предоставен срок от 18 месеца. Поетапното въвеждане е в зависимост от категориите предприятия, в които попадат съответните банки, съгласно Директива 2013/34/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 година относно годишните финансови отчети, консолидираните финансови отчети и свързаните доклади на някои видове предприятия (транспонирана в Закона за счетоводството). Банките, които са големи предприятия, съгласно чл. 3 на Директива 2013/34/ЕС и броят на служителите им надвишава 500 следва да публикуват през 2025 г. данните за финансовата 2024 г. Останалите банки, които отговарят на поне две от следните характеристики - балансови активи повече от 20 млн. евро., нетен

оборот¹ повече от 40 млн. евро и служители повече от 250 броя следва да оповестяват през 2026 г. за финансовата 2025 година. Възможно е банки, които са с по-малко персонал да не са задължени да оповестяват, тъй като групите, в които потенциално попадат, съгласно чл. 3, параграфи 2 и 3 от Директива 2013/34/ЕС, за средни предприятия и малки предприятия (под 250 и 50 служителя, съответно) се отнасят само за предприятията емитирали ценни книжа, които са допуснати до борсов пазар. Независимо от описаните в директивата пет области на оповестяване все още предстои осигуряването на стандарти във връзка с отчитането на устойчивостта (чл. 29б и 29в на Директива (ЕС) 2022/2464).

На база на данните, публикувани от БНБ за кредитните институции в България е извършен анализ на задълженията за публично отчитане от банките предвид обхвата и приложението на Регламент (ЕС) 2022/2453 (колона (4)). Съгласно изискванията на регламента само големите кредитни институции, които са емитирали акции, допуснати на регулиран пазар следва да оповестяват. В България това са другите системно значими институции² (ДСЗИ), определени от БНБ (съгласно с чл. 131 от РКИ). БНБ е определила за 2021 г.³ осем кредитни институции за ДСЗИ. Основната част от тях са дъщерни предприятия, които освен че нямат допуснати на борсов пазар ценни книжа, са освободени от оповестяване на ЕСУ рисковете, тъй като са включени в консолидирания доклад за дейността на тяхното предприятие майка (при условие че в доклада се съдържа нефинансова информация, оповестена съгласно посочената директива). От останалите три ДСЗИ само две са емитирали ценни книжа, регистрирани на БФБ. Следователно само тези банки следва да оповестяват информация през 2023 г. за финансовата 2022 година (без определени елементи, които започват отчитане от следващия годишен период).

Предвижда се оповестяването на образците по Регламент (ЕС) 2022/2453 да се изпращат на компетентните надзорни органи и на Европейския банков орган (с отчетна рамка версия 3.3, от 31.12.2023 година), като по този начин ще се контролира качеството на информацията. Бъдещите очаквания са тази отчетност да обхване всички кредитни институции, тъй като в проекта на пруденциалната нормативна уредба (РКИ 3/ДКИ 6⁴) е предвидено разширяване на обхвата. Не е ясно дали ще се изисква и от дъщерните банки, но считаме че поради доминиращият им пазарен дял в България, тази информация ще е важна и полезна и осъществяването на определени надзорни

¹ Нетния оборот за банка се определя съгласно чл. 43, параграф 2, б. „в“ от Директива 86/635/ЕИО на Съвета от 8 декември 1986 г. относно годишните счетоводни отчети и консолидираните счетоводни отчети на банки и други финансови институции

² Критериите въз основа, на които се определя системното значение са размер, значимост за икономиката, трансгранични връзки и взаимосвързаност с финансовата система, съгласно чл. 9, ал. 7 от Наредба № 8 на БНБ от 27 април 2021 г. за капиталовите буфери, комбинираното изискване за буфер, ограниченията върху разпределенията и препоръката за допълнителен собствен капитал

³ [Българска народна банка \(bnb.bg\)](https://bnb.bg)

⁴ Регламент за капиталовите изисквания ([EUR-Lex - 02013R0575-20220708 - BG - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2013/575/oj)) и Директива за капиталовите изисквания ([CL2013L0036BG0070010.0001.3bi_cp 1..1 \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2013/36/oj))

цели, като сравняване на практиките и резултатите по отношение на сходни активи/портфейли/експозиции от гледна точка отчитането и оценяването на рисковете с ЕСУ характер, предвиждането на капиталов буфер за системен риск, който да се използва за преодоляване на различни видове системни рискове, включително рискове свързани с изменението на климата.

ЛИТЕРАТУРА

БНБ, 2021. Наредба № 8 на БНБ от 27 април 2021 г. за капиталовите буфери, комбинираното изискване за буфер, ограниченията върху разпределенията и препоръката за допълнителен собствен капитал Достъпна на: [regulations_capital_buffers_bg.pdf \(bnb.bg\)](https://bnb.bg/regulations_capital_buffers_bg.pdf)

Европейска комисия. 2021. „Стратегия за финансиране на прехода към устойчива икономика“. Достъпна на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021DC0390&from=EN>

Европейска комисия. COM (2018) 97 final. „План за действие“. Достъпен на: [1_BG_ACT_part1_v3.docx \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/1_BG_ACT_part1_v3.docx)

Европейска комисия. Европейски зелен пакт (COM(2019) 640 final). Достъпен на: [resource.html \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/resource.html)

Европейска комисия. Пътна карта (COM(2019) 640 final). Достъпна на: [resource.html \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/resource.html)

Закон за счетоводството. изм. и доп. ДВ. бр.19 от 5 Март 2021г.

Европейска комисия. Делегиран регламент (ЕС) 2021/2139 на Комисията от 4 юни 2021 година за допълнение на Регламент (ЕС) 2020/852 на Европейския парламент и на Съвета чрез установяване на техническите критерии за проверка с цел определяне на условията, при които дадена икономическа дейност се квалифицира като допринасяща съществено за смекчаването на изменението на климата или за адаптирането към изменението на климата, и с цел определяне дали тази икономическа дейност не нанася значителни вреди във връзка с постигането на някоя от другите екологични цели. Достъпен на: [EUR-Lex - 32021R2139 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/eur-lex-content/EN/REG/HTML/?uri=CELEX:32021R2139-EN-20210604-01&from=EN)

Европейска комисия. Делегиран регламент (ЕС) 2022/1214 на Комисията от 9 март 2022 година за изменение на Делегиран регламент (ЕС) 2021/2139 по отношение на икономическите дейности в някои сектори на енергетиката и на Делегиран регламент (ЕС) 2021/2178 по отношение на специфичното публично оповестяване на информация за тези икономически дейности. Достъпен на: [EUR-Lex - 32022R1214 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/eur-lex-content/EN/REG/HTML/?uri=CELEX:32022R1214-EN-20220309-01&from=EN)

Европейска комисия. (COM (2018) 97 final) „Proposal for Regulation of European Green Bonds“. Достъпен на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021PC0391>

Европейска комисия. Регламент за изпълнение (ЕС) 2022/2453 НА КОМИСИЯТА от 30 ноември 2022 година за изменение на техническите стандарти за изпълнение, определени в Регламент за изпълнение (ЕС) 2021/637, по отношение на оповестяването на екологичните, социалните и управленските рискове. Достъпен на: [EUR-Lex - 32022R2453 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/eur-lex-content/EN/REG/HTML/?uri=CELEX:32022R2453-EN-20221130-01&from=EN)

Европейска комисия. Директива 2013/34/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 година относно годишните финансови отчети,

консолидираните финансови отчети и свързаните доклади на някои видове предприятия и за изменение на Директива 2006/43/ЕО на Европейския парламент и на Съвета и за отмяна на Директиви 78/660/ЕИО и 83/349/ЕИО на Съвета. Достъпна на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0034&from=EN>

Европейска комисия. Директива (ЕС) 2022/2464 на Европейския парламент и на Съвета от 14 декември 2022 година за изменение на Регламент (ЕС) № 537/2014, Директива 2004/109/ЕО, Директива 2006/43/ЕО и Директива 2013/34/ЕС, по отношение на отчитането на предприятията във връзка с устойчивостта. Достъпна на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022L2464>

Европейска комисия. Делегиран Регламент (ЕС) 2022/1288 на Комисията от 6 април 2022 година за допълнение на Регламент (ЕС) 2019/2088 на Европейския парламент и на Съвета по отношение на регулаторните технически стандарти, с които се определят подробно съдържанието и начинът на представяне на информацията във връзка с принципа за ненанасяне на значителни вреди и се определят съдържанието, методиките и представянето на информация във връзка с показателите за устойчивост и неблагоприятните въздействия върху устойчивостта, както и съдържанието и представянето на информация във връзка с рекламирането на екологични или социални характеристики и целите за устойчиви инвестиции в предоговорни документи, уебсайтове и периодични доклади. Достъпен на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022R1288>

Европейска комисия. Делегиран Регламент (ЕС) 2021/2178 на Комисията от 6 юли 2021 година за допълнение на Регламент (ЕС) 2020/852 на Европейския парламент и на Съвета чрез определяне на съдържанието и представянето на информацията, която трябва да бъде оповестявана от предприятията, обхванати от член 19а или 29а от Директива 2013/34/ЕС, по отношение на екологично устойчивите икономически дейности, и чрез определяне на методиката за изпълнение на това задължение за оповестяване. Достъпен на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R2178>

SUSTAINABLE FINANCE – RISKS AND REPORTING IN BANKING SECTOR

Abstract: In relation to the transition towards a sustainable, carbon-neutral, circular economy it is necessary to provide envisaged financial resources from the public funds as well as increase in private sector investments. Financial intermediation, in particular bank intermediation, plays a crucial role, while the transition leads to new risks which should be defined and appropriately managed in order to minimise threats to financial stability. Regarding sustainable financing the European Commission adopted a set of actions, summarised in a published plan and strategy. The action plan aims at reorienting capital flows towards a sustainable

development, mainstreaming sustainability in risk management, fostering transparency and long-term orientation. In this context, the EC's efforts are focused on ten interrelated areas, with the building blocks of taxonomy, disclosure and other tools as benchmarks and standards. These legislative acts are the starting point for categorising banks' products and exposures, as well as activities of the banks' borrowers. Furthermore, they contribute to the development of unified reporting, as a basis for assessment and management of the climate change transition risk, part of the broader concept for environmental, social and governance (ESG) risks. Under the newly established European regulatory framework for sustainability disclosure, credit institutions should meet multiple reporting requirements. Banks must have an appropriate corporate governance and risk management structure and process in place to identify, measure, mitigate and report risks. Competent supervisory authorities are engaged in monitoring and analysing this information for the purposes of financial stability. This is why banks and supervisory authorities are facing the challenges related with accurate future reporting and measurement of ESG risks, given the lack of sufficient and comprehensive information.

Keywords: sustainable; ESG risks; disclosure, banks

JEL: G21; G32

 Boryana Borisova-Rossi, PhD Student

New Bulgarian University

Sofia, Bulgaria

E-mail: anevab@yahoo.com